2013-35-RE

CAUSA 2013-35-RE

(Dimitrov i Velichkov c/ Principat d'Andorra)

Sentència del Tribunal Constitucional del 3-2-2014 relativa al recurs d'empara 2013-35-RE

Número de registre 450-2013. Recurs d'empara

Sentència del 3 de febrer del 2014

BOPA núm. 14, del 19 de febrer del 2014

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 24 de setembre del 2013, per la representació processal dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 16 de febrer del 2013, dictat pel batlle de guàrdia i contra l'aute del 20 de setembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts en el marc del procediment d'habeas corpus, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret fonamental esmentat i que anul·li les actuacions del procediment penal TC-144-4/2012;

Vista la Constitució, especialment els articles 9, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 24 d'octubre del 2013;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 2 de desembre del 2013, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2013-35-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 10 de desembre del 2013, per la representació processal dels recurrents;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe de la magistrada ponent, Sra. Laurence Burgorgue-Larsen;

Antecedents

Primer

Els Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov van ser detinguts el 10 de desembre del 2012 a Encamp per un suposat delicte contra el patrimoni.

A les 9.30 h del 12 de desembre del 2012 van ser posats físicament a disposició judicial davant el batlle instructor (folis 3 i 4 de les actuacions). I, aquell mateix dia, el batlle instructor va dictar un aute de processament en què es decretava la seva presó provisional.

El 10 d'abril del 2013, el batlle instructor va prorrogar la presó preventiva dels encausats per un període de 4 mesos (art. 108 del Codi de procediment penal). Aquesta pròrroga finalitzava el 10 d'agost del 2013, data en què el Tribunal de Corts hagués pogut prorrogar novament la presó

preventiva dels encausats, cosa que no es va fer.

Segon

La representació processal dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov va iniciar el procediment urgent i preferent (habeas corpus) per la vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució, mitjançant el qual demanava la posada en llibertat immediata dels processats.

En la seva demanda, al·legaven, d'una banda, que la detenció governativa va durar més de les 48 hores que disposa la Llei com a termini màxim; i, d'altra banda, que es trobaven en situació de detenció il·legal, pel fet que el Tribunal de Corts no havia prorrogat la presó provisional.

Tercer

El 16 de setembre del 2013, el batlle de guàrdia va dictar un aute mitjançant el qual desestimava la petició efectuada.

En aquesta resolució, el batlle de guàrdia concloïa que els demandants havien de considerar-se processats des del 12 de desembre del 2013 i en situació de presó provisional des d'aquesta data per un delicte major continuat de furt amb força en les coses, en casa habitada. Estaven privats de llibertat sota el control judicial i, per tant, no concorrien en aquesta causa els requisits d'admissibilitat de la pretensió formulada en demanda d'habeas corpus "sense que s'escaigui d'aquest jutjador un pronunciament sobre el fons de les qüestions plantejades, atès que no és en el marc d'aquest procediment especial i de cognició limitada que han de ser dirimides per raó dels motius suara al·ludits."

Quart

La representació processal dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió i, el 20 de setembre del 2013, el Tribunal de Corts va dictar un aute en què desestimava aquest recurs.

En aquest aute, el Tribunal de Corts discrepa de l'apreciació del batlle de guàrdia sobre l'àmbit d'aplicació del procediment d'habeas corpus, ja que es permet l'anàlisi de les condicions de privació de llibertat o de detenció en aquells supòsits en què existint una resolució judicial s'ha incomplert algun dels requisits com s'al·lega en aquest cas.

Pel que fa al fons, en primer lloc, considera que la posada a disposició judicial, juntament amb la tramesa de la documentació i de les actuacions practicades pel Servei de Policia, finalitza les actuacions policials, moment en què s'inicien tot un seguit d'actuacions judicials que van ser practicades dins el termini legal establert de 48 hores i de 24 hores, respectivament, establerts en els articles 28 i 29 del Codi de procediment penal.

En segon lloc, destaca que de les actuacions també es desprèn que primer es va informar dels seus drets al Sr. Vili Velichkov i després se li va prendre declaració. La discrepància horària és un simple error.

En tercer lloc, pel que fa a la manca d'aute de pròrroga de la presó preventiva, el Tribunal de Corts destaca que l'aute de conclusió del sumari que se li tramet es va dictar el 6 de juny del 2013. El 10 de juny següent, aquest mateix Tribunal va dictar un aute en què acordava el manteniment de la situació de presó dels processats de conformitat amb les disposicions de l'article 108.4 del Codi de procediment penal, és a dir, que estableix un any de presó provisional a comptar del dia de la notificació de l'aute de la conclusió de sumari esmentat. Per tant, el Tribunal de Corts no havia de dictar cap pròrroga de la presó provisional acordada pel batlle instructor.

Per tal com les actuacions es van retornar a la Batllia per la pràctica de determinades diligències, el Tribunal de Corts considera que el termini de presó provisional decretat en l'aute del 10 d'abril del 2013, va ser interromput per l'aute de conclusió del sumari. En definitiva conclou que la situació processal dels processats és ajustada a Dret i conforme a la legalitat. No existeix cap buit legal, tots els períodes estan coberts sense que s'hagi excedit el temps legal establert.

Cinquè

El 24 de setembre del 2013, la representació processal dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov va interposar un recurs d'empara contra l'aute del 16 de setembre del 2013, dictat pel batlle de guàrdia i contra l'aute del 20 de setembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts en el marc del procediment d'habeas corpus, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució.

En primer lloc, aquesta part relata de manera precisa la cronologia de les diverses actuacions des del moment de la detenció dels recurrents i resumeix el contingut de les decisions recaigudes en el procediment d'habeas corpus que deneguen, ambdues, la posada en llibertat dels processats.

Seguidament, pel que fa al recurs d'empara, al·lega que la detenció governativa va excedir les 48 hores previstes a l'article 28 del Codi de procediment penal. Ja que els recurrents van ser detinguts a Encamp a les 11.00 h del 10 de desembre del 2012, van ser posats a disposició del batlle instructor a les 9.30 h del 12 de desembre del 2012, però no van ser duts davant seu fins a les 17.30 h el primer, i les 19.22 h, el segon (o sigui que van estar detinguts governativament 54 h i 56 h, respectivament).

La interpretació de la legislació en vigor efectuada per aquesta part difereix d'aquella de la jurisdicció ordinària. Segons el parer de la part recurrent, el batlle instructor ha de dictar una resolució de posada a disposició judicial del detingut, no és l'autoritat governativa que ha de comunicar o informar al batlle que el detingut passa a la seva disposició. Si el batlle no pot ordenar aquesta posada a disposició davant seu ha de dictar un aute que acordi la presó preventiva en espera de poder processar el detingut o de deixar-lo en llibertat, si s'escau, en el termini de 24 h.

Així mateix, aquesta part també discrepa de la interpretació efectuada pel Tribunal de Corts en relació amb la manera com s'ha prorrogat la presó preventiva dels recurrents. Segons el seu parer, la Batllia hagués hagut de dictar un segon aute de pròrroga de la presó provisional, en lloc d'això va traslladar la causa al Tribunal de Corts, el qual no va prorrogar tampoc la presó provisional. Ara bé, el problema rau en el fet que el Tribunal de Corts va retornar els autes al batlle instructor.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret fonamental a la llibertat i que anul·li les actuacions del procediment penal TC-144-4/2012.

Sisè

El 24 d'octubre del 2013, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què després de precisar la finalitat del procediment d'habeas corpus, detalla en aquesta causa la cronologia de la detenció, cita l'article 29 del Codi de procediment penal i conclou que després de la detenció policial, els agents de policia van notificar la posada a disposició judicial al batlle instructor, de conformitat amb les disposicions de la Llei abans de l'escolament de les 48 hores de la seva detenció, moment a partir del qual el batlle esmentat disposa de 24 hores per dictar un aute de processament ordenant la presó provisional o deixant la detenció sense efecte. Conclou que en aquest cas, totes les disposicions legals van ser respectades.

Pel que fa a l'al·legació sobre la manca de pròrroga de la presó provisional per part del Tribunal de Corts, i després per la Batllia, quan la causa va ser retornada, el Ministeri Fiscal reprèn les disposicions de l'article 108 del Codi de procediment penal i després d'analitzar els fets concrets del procediment en qüestió, precisa la interpretació efectuada pel Tribunal de Corts: després de la conclusió del sumari el Tribunal de Corts va decretar 12 mesos de presó provisional que no s'han d'incloure en el còmput de la presó provisional en període d'instrucció i no està previst pel text legal que el tribunal jutjador hagi de dictar cap aute per tal de començar a computar el termini de presó preventiva que es considera, per tant, automàticament prorrogat.

Quant al fet que el batlle instructor hagi de completar la instrucció en un punt molt concret, com que l'article 108 esmentat no preveu res al respecte, s'obrien dues interpretacions possibles: o bé, es considera que els processats es troben en el termini de 12 mesos decretat pel tribunal jutjador, o bé es considera que la primera pròrroga es va veure interrompuda per la conclusió del sumari i es reprèn a partir de la revocació del sumari (quedarien 2 mesos i 4 dies de presó preventiva d'instrucció).

Pel que fa a l'error material que consta en les actuacions entre l'hora en què es va informar el Sr. Velichkov dels seus drets i l'hora de la seva declaració, és de manera evident un simple error material. En la seva declaració es fa constar de manera clara que després d'informar-lo dels fets que se li imputen i dels seus drets constitucionals, se li dóna lectura de la declaració.

Per acabar, demana la inadmissió a tràmit d'aquesta causa per constatar-se una manca manifesta de contingut constitucional en la infracció denunciada.

Setè

El 2 de desembre del 2013, el Tribunal Constitucional va admetre a tràmit aquesta causa, sense efectes suspensius, i va trametre la causa a la part recurrent per tal que presentés les al·legacions que estimés pertinents.

Vuitè

El 10 de desembre del 2013, la representació processal dels recurrents s'oposa a l'informe del Ministeri Fiscal i reitera les al·legacions i pretensions adduïdes en el seu escrit de recurs d'empara.

Novè

El 20 de desembre del 2013, la representació processal dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov, i, el 23 de desembre del mateix any, el Ministeri Fiscal van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen les al·legacions i els arguments continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Aquest recurs d'empara impugna directament les decisions jurisdiccionals pronunciades no només per la Batllia, sinó també pel Tribunal de Corts en el marc d'un procediment d'habeas corpus en relació amb una causa penal en què els dos recurrents van ser detinguts i imputats. En aquest context, el recurs d'empara s'articula al voltant de dues grans qüestions. La primera, fa referència a les modalitats pràctiques de la detenció governativa i a les modalitats de la posada a disposició judicial davant l'autoritat competent. La segona, fa referència a la fase de la presó provisional i, més precisament, a la qüestió de saber si ha de ser notificada en el marc d'un procediment de pròrroga i com ho ha de ser. La detenció governativa i la presó provisional estan en el nucli d'aquesta causa i en el de les al·legacions dels recurrents; altrament dit, és sobre la base del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9.1 de la Constitució, que demanen a aquest Tribunal que examini el seu recurs.

El Tribunal Constitucional ja ha tingut l'ocasió de pronunciar-se sobre la importància del dret a la llibertat en el marc del sistema constitucional andorrà. Efectivament, es va declarar que, sobre la base d'una "interpretació sistemàtica del text constitucional, és evident que la llibertat és alhora un dret (article 9.1) i un principi interpretatiu, tant de l'ordre jurídic andorrà en la seva totalitat (articles 1.2 i 3.2), com en particular dels drets i de les llibertats establerts en el títol II de la Constitució (article 6.2)" (FJ quart de la sentència del 7 de setembre del 2013, recaiguda en la causa 2013-4 i 8-RE).

S'han d'examinar els fets d'aquesta causa tenint en compte la importància de la garantia d'aquest dret substancial que és el dret a la llibertat, per tal de saber si la interpretació i l'aplicació de les normes penals pertinents en aquest cas, han estat realitzades respectant el principi de proporcionalitat, "és a dir, d'acord amb les finalitats constitucionals que justifiquen aquesta mesura i evitant sacrificis desproporcionats del dret a la llibertat personal" (FJ quart de la sentència del 3 de febrer del 2014, recaiguda en la causa 2013-31 RE).

Segon

El primer greuge se centra en la fase de la detenció governativa dels recurrents. Segons el parer de la seva representació processal, ateses les modalitats concretes de la seva posada a disposició davant l'autoritat judicial, no s'hauria respectat el termini establert pel Codi de procediment penal. La qüestió rau en saber si la interpretació efectuada pels jutges del fons en relació amb els articles 28 i 29 del Codi de procediment penal és conforme a les finalitats constitucionals del dret a la llibertat personal.

En les seves al·legacions els recurrents desenvolupen una interpretació particular dels articles 28 i 29 del Codi esmentat que està en contradicció total amb la interpretació efectuada pels òrgans judicials. En aquesta fase, per tant, és important presentar el contingut d'aquests dos articles que regulen el règim jurídic de la detenció governativa a Andorra. El primer article disposa que: "Els agents del Servei de Policia, quan detinguin una persona en virtut del que disposa l'article anterior, han de posar-la en llibertat o lliurar-la al batlle que correspongui dins el termini de 48 hores". Pel que fa al segon –l'article 29– declara que "El batlle a qui es faci lliurament d'un detingut, (...) ha de dictar aute de processament ordenant la presòì provisional o deixant la detenciòì sense efecte dins les 24 hores a partir del moment en queÌ el detingut li ha estat lliurat, després d'audiència prèvia del Ministeri Fiscal i de l'advocat que li exposaran els motius en favor o en contra de la presòì o la llibertat provisional."

Mentre que els recurrents consideren que al final del termini de 48 hores el jutge d'instrucció ha de pronunciar-se imperativament sobre l'afectació dels detinguts governativament mitjançant un acte de procediment exprés, les jurisdiccions van considerar, a l'inrevés, que era al final del termini de 24 hores, establert a l'article 29 del Codi de procediment penal, que el jutge d'instrucció havia de pronunciar-se en relació amb l'afectació esmentada, ja sigui, mitjançant un aute de processament, per ordenar-ne la seva presó provisional, ja sigui per alliberar-los. De l'examen de les actuacions que obren en aquesta causa es desprèn que la interpretació literal de les disposicions pertinents del Codi de procediment penal per part dels òrgans judicials no ha vulnerat, de manera desproporcionada, el dret a la llibertat dels recurrents. Efectivament, no solament les disposicions del Codi de procediment penal no vulneren, per se, la llibertat dels individus, sinó que la seva interpretació tampoc és arbitrària. En aquest context, els terminis de 48 hores i de 24 hores van estar respectats de manera escrupolosa en aquest cas concret. Les autoritats judicials els van custodiar una mica menys de 48 hores (entre el 10 de desembre del 2012 a les 11.00 h i a les 11.05 h, respectivament, fins al 12 de desembre del 2012 a les 9.30 h), per posar-los a la disposició de la batlle que per la seva banda –després d'un examen precís dels càrrecs que pesaven sobre ells, així com el de diverses actuacions processals- va decidir decretar la seva presó provisional i això en el termini de 24 hores, establert a l'article 29 esmentat. La interpretació de l'article 29 no planteja cap problema major des d'un punt de vista constitucional: és a l'acabament d'aquest termini -que no és excessivament llarg- que l'òrgan judicial ha d'adoptar un aute de processament, el qual va ser efectivament adoptat en aquesta causa. Per consegüent, d'aquestes disposicions legals es desprèn clarament que és en el marc del termini de l'article 29 que els detinguts han de ser posats físicament a disposició de l'autoritat judicial competent.

Conseqüentment, el Tribunal Constitucional considera –pel que fa a la primera al·legació plantejada pels recurrents- que la interpretació efectuada per la jurisdicció penal dels articles 28 i 29 del Codi de procediment penal no ha vulnerat el seu dret a la llibertat.

Tercer

El segon greuge dels recurrents té a veure amb la interpretació de l'article 108 del Codi de procediment penal, relatiu a la manera de calcular el termini de presó provisional. Pel que fa a aquests punts, les al·legacions dels recurrents presenten dos tipus d'interrogants.

En primer lloc, cal dilucidar si els terminis esmentats en l'article 108 han de ser diferenciats fent una distinció entre la presó provisional en el marc del procediment d'instrucció i aquella que es desenvolupa en el marc de la fase de jutjament. Altrament dit, la qüestió equival a aclarir si l'article 108 esmentat fa o no fa una distinció entre aquests dos tipus de presó provisional –tal com ho van considerar el Ministeri Fiscal i els jutges del fons- cosa que permet, in fine, allargar el temps global de la presó provisional. La segona qüestió té a veure amb la relació entre una demanda de complement d'instrucció (ordenada pel Tribunal de Corts, és a dir pel tribunal jutjador) i el termini de la presó provisional.

La reforma efectuada per la Llei 19/2012 de l'11 d'octubre, qualificada de modificació de la Llei 16/2008 del 3 d'octubre, qualificada de modificació del Codi de procediment penal va modificar el contingut de l'article 108 d'aquest Codi establint clarament una diferència entre el termini autoritzat de presó provisional durant la fase d'instrucció d'una banda, i en el marc de la fase de jutjament d'altra banda. Per conseqüent, en el primer supòsit, el termini de la presó provisional no pot excedir els 4 mesos. Tanmateix, pel que fa als delictes majors, cas en el qual ens trobem en aquesta causa, les prorrogues són de 4 mesos i només poden ser renovades dues vegades com a màxim. Aquesta pròrroga decidida pel batlle, ha de ser, lògicament, decidida de manera motivada. Del redactat de l'apartat 4 de l'article 108 es desprèn clarament que el termini de la presó provisional és diferent a partir del moment en què l'assumpte passa a mans de la formació jutjadora. Efectivament, es disposa de manera precisa que "Tramesa la causa al Tribunal jutjador, el termini de presó preventiva no pot excedir els sis mesos en cas de delictes menors i els dotze mesos en cas de delictes majors a partir de la notificació de l'aute de conclusió". Els fets de la causa demostren que les jurisdiccions de fons van apreciar aquesta normativa de tal manera que no es van menystenir desproporcionadament els drets dels recurrents. Efectivament, l'aute de conclusió va ser notificat el 6 de juny del 2013, mentre que, el 10 de juny del mateix any, el Tribunal de Corts adoptava una resolució que decidia el manteniment de la presó provisional dels recurrents. Per tal com els delictes imputats eren delictes majors es va decidir el manteniment de la presó provisional per un termini de 12 mesos. Fer una distinció entre aquests dos terminis no és aberrant. En primer lloc, tenen el mèrit d'existir i d'emmarcar de manera molt precisa l'acció penal en la fase d'instrucció, com en la de jutjament, cosa que és una font de seguretat jurídica pels justiciables. En segon lloc, permeten una bona administració de la justícia penal. El termini de presó durant el període d'instrucció (4 mesos renovables únicament dues vegades) deixa un temps raonable als jutges d'instrucció per portar a

terme la seva investigació, recavar proves, examinar-les, enviar, si s'escau, comissions rogatòries, etc., tot i respectar els drets de les persones detingudes, ja que l'exigència de motivació està esmentada de manera expressa en l'article 108 del Codi de procediment penal. Pel que fa al termini de la presó provisional en el marc de la fase de jutjament, la seva durada de 12 mesos com a màxim pels delictes majors, no és exagerada, atesa la gravetat dels fets sobre la base dels quals es determina. Per consegüent, l'aplicació del redactat de l'article 108 del Codi de procediment penal no ha afectat de manera desproporcionada el dret a la llibertat dels recurrents.

En segon lloc, la segona qüestió plantejada pels recurrents tampoc podrà prosperar. En aquesta causa, el supòsit és diferent, ja que, contràriament a allò que acabem d'examinar, l'article 108 esmentat no diu res sobre si, en cas d'una demanda de complement d'instrucció ordenada per part del Tribunal de Corts al batlle d'instrucció, convé fixar un termini nou per al càlcul de la presó provisional. El Ministeri Fiscal ho declara de manera expressa i presenta en relació amb aquest punt dues interpretacions possibles. Nogensmenys, demostra que sigui quina sigui la interpretació que es privilegiï, in casu, s'han respectat els terminis atorgats per la Llei i que els drets dels recurrents no han estat vulnerats. En aquest context, correspon a aquest Tribunal pronunciar-se en relació amb la interpretació més conforme a la Constitució, la qual, hem de recordar, preua la llibertat com un valor suprem de l'ordre jurídic.

Ara bé, el respecte de la llibertat passa per la claredat en la posada en pràctica de les normes jurídiques que li són aferents. Es tracta d'un element preciós per evitar qualsevol arbitrarietat. Sembla que la primera interpretació –aquella que in fine va ser aplicada en aquesta causa pel Tribunal de Corts – és la més lògica i la més fàcil de posar en pràctica. És aquesta interpretació que, per consegüent, ha d'imposar-se a totes les jurisdiccions andorranes. Així doncs, a partir del moment en què el tribunal jutjador té coneixement d'una causa que li ha estat tramesa pel batlle instructor, el termini que comença a escolar-se és el de l'apartat 4 de l'article 108 del Codi de procediment penal, és a dir, 6 mesos pels delictes menors i 12 mesos pels delictes majors. Per consegüent, en el supòsit d'una demanda de complement d'instrucció ordenada pel tribunal jutjador del fons, cal considerar que la causa es queda sota el control (tot i que de manera indirecta) d'aquest jutge del fons. Es tracta de la solució més simple i de la més respectuosa de les exigències diverses que estan en presència: la de les persones detingudes, que d'aquesta manera poden conèixer i comprendre les normes aplicades i la dels tribunals que han d'assegurar, de manera concreta i eficaç, les seves funcions.

DECISIÓ:

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Declarar que no s'ha vulnerat el dret a la llibertat dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov.

Per consegüent, desestimar l'empara sol·licitada per la seva representació processal contra l'aute del 16 de setembre del 2013, dictat pel batlle de guàrdia i contra l'aute del 20 de setembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts en el marc del procediment d'habeas corpus.

Segon

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels Srs. Veselin Dimitrov i Vili Velichkov, al president de la Batllia, al president del Tribunal de Corts i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 3 de febrer del 2014.

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona Laurence Burgorgue-Larsen

President

Vicepresidenta

Carles Viver Pi-Sunyer Pierre Subra de Bieusses

Magistrat

Magistrat